

Het (harde) leven in Nuenen rond 1880

Tijdens onze gidswandelingen nemen we onze bezoekers mee naar een andere tijd, de vorige eeuw. In een vorige nieuwsbrief schreef ik over het zware bestaan van de Nuenenaren in Vincents tijd en over de beroerde medische toestand. Nu wil ik iets vertellen over het Nuenense onderwijs, het verkeer en de plaatselijke nijverheid van rond 1880. Het was niet allemaal kommer en kwel... Loop maar eens met me mee door ons dorp en bij veel plekken komt het beeld van toen dan bijna vanzelf naar boven....

Het Vincentre

Als het over de economische activiteit gaat, kunnen we meteen in het huidige Vincentre beginnen! Het in 1874 gebouwde gemeentehuis was de lokale botermijn, die in 1873 was opgericht en bedoeld om boter te laten wegen en verkopen aan boterhandelaren. De prijs van 1.38 gulden per kilo was best veel. Door geknoei met boter, de vele botermijnen in de omgeving en de komst van margarine werd de botermijn al in 1883 weer gesloten.

Gemeentehuis (1874) en huis van buurman-uurwerkmaker Vos

Buren van het Vincentre

Direct naast het Vincentre van nu, het tweede gemeentehuis van Nuenen, woonde Peter Antonie Vos. Deze 'Horlogiemaker' leverde in 1887 het 50ste torenuurwerk af. En.. ook het raderwerk dat we op de bovenste verdieping van het Vincentre

zien is gefabriceerd door de firma Vos! In 1917 overlijdt Peter Vos als laatste van de drie zonen van Adriaan. Alle drie ongehuwd, geen opvolger en zo kwam een eind aan bekende familie van torenuurwerkmakers te Nuenen...

Windmolen

We lopen verder de Berg af, richting windmolen De Roosdonk, gebouwd tussen oktober 1883 en 13 augustus 1884. De molen is eerst als stellingmolen gebouwd met een houten overloop. Na het dodelijk ongeluk van 17-jarige Swinkels lag de bouw een half jaar stil. Vanaf Van Goghs tijd tot op de dag van vandaag wordt hierin een mooi en oud beroep uitgeoefend. Prachtig om te zien dat in de zomer van 2018 het koren rondom de molen werd gemaaid en in ouderwetse korenschoven werd neergezet. Een echt Van Goghplaatje!

Korenveld bij de Roosdonkse molen anno 2018

Mosterd uit Nuenen

Albertus Buijsmann had vanaf 1890 zeepziederij de Krans en mineraalwaterfabriek de Oorspong. Daarvóór had hij een roomboterfabriekje en later mosterdfabriek. Het bedrijf was ondergebracht in Villa Houtrijk, gebouwd door fam. Buijsman. De broer van mijn overgrootvader, Joost van Overbruggen, herbergier en winkelier naast de hervormde pastorie, kocht in 1898 de hele inventaris van de zeepziederij voor 900 guldens. Hij huurde het gebouw, waarbij hij kon beschikken over de dienst van de meesterknecht. En zo ging de nijverheid verder...

Onderwijs anno 1880, veel makke schapen in één hok

Tot 1741 werden Nuenense kinderen onderwezen in een school vlakbij de oude kerk in de akkers. In 1742 kwam er een nieuwe lagere school aan de

Beekstraat. Het was heel gewoon om meer dan 100 kinderen in één lokaal te stoppen. De onderwijzer moest ze alleen maar in bedwang houden, want van leren kwam niet veel terecht. In 1842 wordt een nieuwe school gebouwd aan het Heieind (de latere brandweerkazerne aan het huidige Park), waar vanaf 1880 nog maar maximaal 48 kinderen (!) in een lokaal mogen... Begrijpelijk dat de kinderen van de familie Begemann privé-onderwijs volgden...

Oude school (1742/1770) huidige Beekstraat 31. Afgebroken in 1948

Lagere school aan het Park (1842), later brandweerkazerne

Communicatie en verbindingen

De meeste wegen in en rond Nuenen waren ook in Vincents tijd nog zandwegen en karresporen. In 1872 werd de eerste verharde kunstweg door Nuenen aangelegd van Lieshout via Tongelre naar Stratum, in 1881 volgt de verharding van Nuenen naar Geldrop. In 1884 houdt Nuenen de aanleg van een 'kunstweg' naar Woensel tegen. In 1905 komt er pas een harde weg van Gerwen naar Stiphout. De bewoners van de Beekstraat verzoeken verharding in 1927; het werden sintels, die er lagen tot de asfaltering in 1957!!

Station Nuenen-Eeneind

Op 1 oktober 1866 wordt de spoorlijn Eindhoven – Venlo geopend. Post en telegrafie is vanaf 1873 aanwezig op het Eeneinds stationnetje. Als telegrambezorger fungeert een ver familielid Hendrik van Overbruggen, zoon van Antonie, de eigenaar van het Stations Koffiehuis. Van die laatste zou Vincent van Gogh schrijven dat hij nogal op de centen was... Vincent zit samen met zijn vriend Anthon van Rappard in het stationskoffiehuis van Antonie van Overbruggen te wachten op de trein en schrijft later over *'een man die scheen te laboreren aan een chronisch gebrek aan klein geld in zijn zak'...*

Maar één ding is duidelijk: Nuenen komt langzaam in ontwikkeling en dus uit de armoede: de twintigste eeuw breekt aan...

Peter van Overbruggen, Vincentre-gids